

Kiegészítő adatok a Soproni-hegység és előtere flórájához

SCHMIDT Dávid^{1*}, NÓTÁRI Krisztina² & KORDA Márton¹

(1) Nyugat-magyarországi Egyetem EMK Növénytan és Természetvédelmi Intézet; * david.schmidt@emk.nyme.hu

(2) Debreceni Egyetem TTK Növénytan Tanszék, H-4010 Debrecen, Pf.: 14.

Data to the flora of Sopron Hills and its foreground

Abstract – The present study reports additional records to the flora of Sopron Hills and Sopron Basin. The records were collected during our field surveys between 2010 and 2014 and contain occurrence data of 19 vascular plant taxa. The genus *Orobanche* is represented by 5 species. Two taxa are new for the flora of Sopron Hills (*Amaranthus blitoides*, *Orobanche teucriti*), others are interesting because of their old or uncertain indication (e.g. *Dianthus superbus*, *Myosotis sparsiflora*, *Orobanche lutea*, *Orobanche purpurea*).

Keywords: endangered species, floristic data, habitat change, Sopron Hills

Összefoglalás – Közleményünkben a Soproni-hegységben és annak keleti előterében (Soproni-medence) 2010 és 2014 között összegyűlt érdekesebb florisztikai adatokat adjuk közre. A taxonok közül 2 a Soproni-hegység (*Amaranthus blitoides*, *Orobanche teucriti*), 2 a Soproni-medence (*Euphorbia seguieriana*, *Saxifraga tridactylites*) flórájára nézve új. Több taxon meglétét 60–110 év után sikerült újra bizonyítani (pl. *Dianthus superbus*, *Myosotis sparsiflora*, *Orobanche lutea*, *Orobanche purpurea*).

Kulcsszavak: élőhelyátalakulás, florisztikai adatok, Soproni-hegység, veszélyeztetett fajok

Bevezetés

Sopron és környéke az ország azon térségei közé tartozik, melynek vegetációja és flórája jól feltárt, megfelelő részletességgel dokumentált. A 19. század második felétől jelentősen megélénkült flórakutatást Wallner Ignác, Gombocz Endre és Kárpáti Zoltán neve fémjelzik. A 20. század második felében Csapody István tett sokat a flóraismeret teljesebbé tételéhez, majd Király Gergely munkássága eredményeként a közelmúltban megszületett a Soproni-hegység flóraműve (KIRÁLY 2004).

Nagyobb tájföldrajzi egység szűk időintervallum alatti teljes kikutatása, lefedése aligha lehetséges, lezárt flórakutatásról ezért a rendelkezésre álló alaplómű (KIRÁLY l.c.) ellenére sem beszélhetünk. A célzott kutatások mellett az előkerülő florisztikai újdonságok háttérben a napjainkban egyre inkább felgyorsuló élőhelyátalakulás áll. Jelen közleményünkben a Soproni-hegységből és annak keleti előteréből (Soproni-medence) néhány év alatt összegyűlt érdekesebb florisztikai adatokat válogattuk össze. A taxonválogatás alapját a Soproni-hegység flóraművének részletes enumerációja (KIRÁLY *et al.* 2004) jelentette.

Anyag és módszer

A taxonok alfabetikus sorrendben kerülnek megjelenítésre. Nevezéktani tekintetben az Új Magyar Fűvészkönyvet (KIRÁLY 2009) vettük irányadónak.

Az enumerációban felsorolt valamennyi rekord a Nyugat-Magyarországi peremvidék földrajzi nagytájban (ezen belül az Alpokalja középtájban, valamint a Soproni-hegység kistájcsoportban) található, kivétel a *Dianthus superbus* lépesfalvi adata, amely a Soproni-hegység ausztriai részére esik. (Ez utóbbi adat közlését annak jelentősége indokolja.) A lelőhelyeknél a kistáj (Soproni-hegység, Soproni-medence) megadása mellett a településhatárt, és a pontos földrajzi helynevet is feltüntetjük. A helyneveket a Soproni-hegység 1:40 000 méretarányú turistatérképéről (Cartographia, 2014) olvastuk le. A lelőhely után a termőhelyi körülményekre és a populációméretre utaló információk szerepelnek, ezt követi a közép-európai flóratérképezés hálórendszerének (CEU) azonosító kódja, majd a megtalálás dátuma (legalább év pontossággal) és a szerző monogramja (KM – Korda Márton, NK – Nótári Krisztina, SD – Schmidt Dávid). Egyes növényelőfordulások herbáriumi példánnyal dokumentáltak, a bizonyító lapok a Magyar Természettudományi Múzeum Növénytárában (BP) találhatóak.

Enumeráció

***Alchemilla filicaulis* Buser** – *Soproni-hegység*: Sopron, Ultra, a Panorámaút nyírt szegélygyepjében, 1 tő [8365.1] (2010.09.11., 2013.09.17., SD). KIRÁLY & KIRÁLY (2009) adatának megerősítése.

***Amaranthus blitoides* S. Watson** – *Soproni-hegység*: Sopron, József Attila lakótelep, Jegenye utca, gyomtársulásban néhány tő [8365.2] (2010–2013, SD). Új a Soproni-hegység flórájára.

***Chamaenerion dodonaei* (Vill.) Holub** – *Soproni-medence*: Sopron, vasúti vágányok melletti közúzalékon a Kőszegi úti aluljárónál (2014.09.18., SD). Mész-kőtörmeléken és nyers kavics-hordalékon rendszertelenül felbukkanó faj. Sopron környékéről a 20. század első feléből származó szórványadatai ismertek Ágfalva mellől (vö. KIRÁLY 2004), aktuális előfordulását a fertőrákosi köfajtánál ismerjük (Fertőmelléki-dömsor).

***Dianthus superbus* L.** – *Soproni-hegység*: Loipersbach (Lépesfalva, Ausztria), a falutól keletre, a temető mögött, pionír gesztenyésben [8364.2] (2013, SD). A hegységnek mind a hazai, mind az osztrák oldaláról csak régi adatairól volt tudomásunk. A tájhasználat változása (kaszálygyümölcsösök megszűnése) következtében napjainkra erősen visszaszorult.

***Euphorbia seguieriana* Necker** – *Soproni-medence*: Sopron, a Kőszegi úti új vasúti aluljárótól keletre, a vasút mentén, ruderális gyomtársulásokban [8365.2] (2013–2014, SD). Mészkedvelő faj, a Fertőmelléki dömsor sziklagyepjeiben és sztyepprértjein elterjedt, viszont a Soproni-medencéből mindeddig nem volt ismert.

***Gagea pratensis* (Pers.) Dum.** – *Soproni-hegység*: Harka, Harkai-kúp, szőlők mezsgyéin több helyen [8365.4] (2012, SD). A faj eddig csak régi, a 20. század elejéről származó adatokkal rendelkezett (vö. KIRÁLY *et al.* 2004).

***Gagea villosa* (M.Bieb.) Duby** – *Soproni-medence*: Sopron, a Kórház területén, laza talajú gyomtársulásokban [8365.2] (2010, SD). CSAPODY (1953) közlése óta a Soproni-hegység és -medence területéről nem volt publikált adata.

***Geranium sibiricum* L.** – *Soproni-hegység*: Sopron, Sopronbánfalva, Ady Endre út, útszéli gyomtársulásban [8365.1] (2011–2014, SD); Felső-Lővérek, Taródi-vár udvara; Mikoviny utca és Tulipán köz, előkertekben [8365.2] (2012–2014, SD). A hegységben az 1940-es évek végén bukkant fel az Erdei malomnál (KÁRPÁTI 1949), későbbi lassú terjedése során a hegység és peremének lakott területei környékét, árnyas gyomtársulásokat, szegélyeket hódított meg (SCHMIDT 2004). Lelelőhelyei az elmúlt 10 év alatt alig változtak, terjedése nem számottevő.

- Kickxia spuria* (L.) Dumort.** – *Soproni-hegység*: Sopron, Erzsébet-kert, az egyetemi épület mögött, gyomtársulásban, néhány tő, [8365.2] (2011.10.20., SD). A Soproni-hegység magyar felére nézve új.
- Melica transsylvanica* Schur** – *Soproni-medence*: Sopron, Kurucdomb, Kuruc körút, a Kórház területén, gyomos szárazgyepben, több ponton [8365.2] (2010.06.11., SD). A Fertőmelléki-dombsoron nem ritka növény, melynek a Soproni-medencéből csak egy régi herbáriumi lapja van, KÁRPÁTI Zoltán 1933-ban ugyaninnen, „Kurucdomb” helymegjelöléssel gyűjtötte (vö. KIRÁLY *et al.* 2004).
- Myosotis sparsiflora* Mikan ex Pohl** – *Soproni-hegység*: Harka, Istenszéke, akácós szélén [8365.3] (2011, SD). A hegység magyar oldaláról csak WALLNER (1903) adata volt ismert.
- Ophrys sphegodes* Mill.** – *Soproni-medence*: Jereván-lakótelep, nyírt gyepben 1 tő [8365.1] (2006, KM). Meglepő efemer megtelepedés egy lakótelep mesterségesen létrehozott, nyírt gyepterületén. Egyetlen aktuális előfordulását Sopron környékéről HABERLER (2007) nyomán ismerjük. A harkai populáció ma is megvan, a virágzó egyedek száma az utóbbi években 35–120 között ingadozott.
- Orobanche elatior* Sutton** – *Soproni-hegység*: Harka, Istenszéke, út menti köves, száraz, gyomos helyen, *Centaurea scabiosa*-n [8365.2] (2010, SD). A Soproni-hegységből eddig csak bizonytalan lokalitású régi adatait ismertük (vö. KIRÁLY *et al.* 2004).
- Orobanche gracilis* Sm.** – *Soproni-hegység*: Ágfalva, Arbesz-rét, 1 tő, valószínűleg *Lotus corniculatus*-on [8364.2] (2012, leg. NK, det. SD; KIRÁLY *et al.* 2004 adatainak megerősítése); Sopron, Fáberrét, hegyi réten 4 tő, *Genista tinctoria*-n [8365.1] (2013, SD); a Hidegvíz-völgyben a Teppertanya előtti réten több tucat tő, *Trifolium pratense*-n [8364.2] (2011, SD). A Soproni-hegység területén elég ritka. A Fertőmelléki-dombsor száraz gyepjeiben, erdőszegélyein (pl. a soproni Pihenőkereszt mellett és a Szárhalmi-erdőben) elég gyakori, elterjedt a Dudlesz-erdő száraz erdőszegélyein (*Genista tinctoria*-n) és a Bécsi-domb sztyepprétején is.
- Orobanche lutea* Baumg.** – *Soproni-hegység*: Harka, Istenszéke, sztyeppréten és száraz, köves útrézsűben, többfelé, *Medicago falcata*-n [8365.3] (2012, SD); Harkai-plató, cserjésedő legelő száraz gyepjében, *Medicago falcata*-n [8365.2] (leg. NK, det. SD); *Soproni-medence*: Kurucdomb mellett, a vasútvonal rézsűjének *Bromus erectus*-os gyepjében, tucatnyi tő, *Medicago falcata*-n [8365.2] (2010–2014, SD). Egyetlen adata a területről GOMBOCZ (1906) művében szerepel.
- Orobanche purpurea* Jacq.** – *Soproni-medence*: Sopron, a város keleti határán, a 84-es elkerülőút szomszédságában, mezofil réten, *Achillea collina*-n [8365.2] (2011, leg. NK, det. SD). A gyepterületen néhány hónappal a megfigyelés után dísznövénykertészet létesült, emiatt a populáció megsemmisült. Évszázados adatait WALLNER (1903) és GOMBOCZ (1906) nyomán ismerjük.
- Orobanche teucrii* Holandre** – *Soproni-hegység*: Harka, Istenszéke, száraz sztyeppréten [8365.3] (2011.06.01., SD). Élőhelyén gyepképző a *Brachypodium pinnatum* ill. a *Bromus erectus*, gyakori a *Pulsatilla nigricans*, *Carex caryophyllea*, és itt van az *Ophrys sphegodes* lelőhelye is. A bizonyító példány az MTM Növénytárban (BP) került elhelyezésre. Körülményesen, biztosan csak a növény kiásával meghatározható faj, országosan kevés biztos előfordulása ismert. KÁRPÁTI Zoltán mintegy 8 kilométerre e lelőhelytől, a Szárhalmi erdőben gyűjtötte 1934-ben (HBP).
- Saxifraga tridactylites* L.** – *Soproni-medence*: Sopron, soproni vasútállomás, virágágyásokban, sóderrel felszórt felszíneken [8365.2] (2012.04.04., SD). Élőhelyein jellemző és tömeges fajok: *Vulpia myuros*, *Geranium purpureum*, *Digitaria sanguinalis*, *Tragus racemosus*, stb. A Fertőmelléki-dombsor mészkőtörmelékes nyílt társulásaiban nem ritka, a Soproni-medencéből eddig nem volt ismert.

***Viscum album* L. subsp. *abietis* (Wiesb.) Abrom.** – *Soproni-hegység*: Sopron, Muck-tól északra a Panorámaút mellett, 4–5 idősebb *Abies alba* egyed lombkoronájának felső részén tömeges [8365.3] (2012, SD).

Köszönetnyilvánítás

A szerzők köszönetüket fejezik ki a cikk lektorának munkájáért és az egyes fajokhoz fűzött kiegészítésekért, valamint Barina Zoltánnak a Magyar Természettudományi Múzeum Növénytárában végzett kutatómunka lehetővé tételéért.

Irodalom

- CSAPODY I. (1953): Új növényelőfordulások Sopron környékén és Baranyában. – *Erdőmérnöki Főiskola Évkönyve* 1951–1952. pp.: 17–21.
- GOMBOCZ E. (1906): Sopron vármegye növényföldrajza és flórája. – *Mathematikai és Természettudományi Értesítő* 28: 401–577.
- HABERLER, T. (2007): *Ophrys sphegodes* Miller a Soproni-hegységben. – *Flora Pannonica* 5: 188.
- KÁRPÁTI Z. (1949): Érdekes és újabb növényelőfordulások Sopron környékén III. – *Erdészeti Kísérletek* 49: 168–182.
- KIRÁLY G. (2004): Természetföldrajzi áttekintés. – In: KIRÁLY G. (szerk.) (2004): A Soproni-hegység edényes flórája. – *Flora Pannonica* 2: 7–12.
- KIRÁLY G. (szerk.) (2009): *Új Magyar Fűvészkönyv. Magyarország hajtásos növényei. Határozókulcsok.* – Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, Jósvald, 616 pp.
- KIRÁLY G., CSAPODY I., SZMORAD F. & TIMÁR G. (2004): A Soproni-hegység edényes flórájának enumerációja. – In: KIRÁLY G. (szerk.) (2004), A Soproni-hegység edényes flórája. – *Flora Pannonica* 2: 91–474.
- KIRÁLY G. & KIRÁLY A. (2009): Új adatok az *Alchemilla filicaulis* BUSER magyarországi előfordulásához. – *Flora Pannonica* 7: 78.
- SCHMIDT D. (2004): A szibériai gólyaorr (*Geranium sibiricum* L.) előfordulása Magyarországon. – *Flora Pannonica* 2: 57–67.
- WALLNER (1903): Sopron környékén található virágos növények és edényes cryptogamok nevei és fajai. – *Soproni Állami Főreáliskola Értesítője*, 42 pp.

Beérkezett / received: 2014. 09. 16. • Elfogadva / accepted: 2014. 09. 26.